

درس‌هایی از تغییر سبب‌های خانوارهای اصفهان در دوران کرونا برای سیاستگذاری آینده

حمزه احمدی^۱، صاحب‌جان ترکیان^۲

خلاصه سیاستی

خلاصه اجرایی

همه‌گیری کووید-۱۹ آزمون دشواری برای تاب‌آوری نظام اجتماعی و امنیت غذایی در سراسر جهان بود. این بحران، با اعمال تنش‌های اقتصادی مانند کاهش درآمد و افزایش قیمت‌ها و تغییرات اجتماعی مانند محدودیت‌های قرنطینه، الگوی مصرف مواد غذایی خانوارها را تحت تاثیر قرار داد. مطالعه مقطعی انجام شده در استان اصفهان نشان داد میزان آسیب‌پذیری گروه‌های اجتماعی-اقتصادی مختلف، نسبت به تنش‌ها متفاوت بود. به این صورت که کاهش مصرف منابع ضروری پروتئین حیوانی مثل گوشت قرمز و سفید، توزیع یکسانی در جمعیت نداشتند و خانوارهای با سرپرست کم‌سواد و خانوارهای پرجمعیت، بیشتر در معرض چنین کاهش‌هایی قرار گرفتند. افزایش ریسک سوءتغذیه، تضعیف سیستم ایمنی، افزایش بار بیماری‌ها بر نظام سلامت نیز از عواقب ناامنی غذایی گزارش شد.

در این زمینه این خلاصه سیاستی، چهار راهبرد عملیاتی را برای تقویت تاب‌آوری غذایی شامل «هدفمندسازی برنامه‌های حمایت غذایی غیرتقدی مانند سبب غذایی یا بن پروتئین»، «اجرای پویا آموزش و ترویج تغذیه جایگزین و مقرون‌به‌صرفه»، «تنوع‌بخشی و حمایت از زنجیره‌ی تولید پروتئین‌های جایگزین» و «تقویت نظام پایش، ذخیره‌سازی و تنظیم بازار محصولات پروتئینی اصلی» پیشنهاد کرد.

بر اساس تحلیل و اولویت‌بندی هر راهبرد، اولویت نخست و دارای فوریت بر اجرای پیلوت‌های حمایت غذایی هدفمند، اولویت راهبردی در وهله بعد، بر ترکیب آموزش با توسعه عرضه جایگزین‌ها، و اولویت نهایی بر اصلاح سازمانی برای مدیریت هوشمند بازار متمرکز شد. در این زمینه تغییر رویکرد رفتاری سیاست‌گذاران حوزه سلامت و تامین اجتماعی، نسبت به این که سرمایه‌گذاری در امنیت غذایی، واکسیناسیون اجتماعی در برابر بحران‌ها بر سلامت عمومی مفید است لازم می‌باشد. به‌ویژه که اقدام هماهنگ و مبتنی بر شواهد در این حوزه، می‌تواند از تحمیل هزینه‌های درمانی زیاد در آینده پیشگیری کرده و به تحقق عدالت در سلامت منجر شود.

واژگان کلیدی: امنیت غذایی؛ تغذیه؛ تاب‌آوری؛ کووید-۱۹؛ خلاصه سیاستی

ارجاع: احمدی حمزه، ترکیان صاحب‌جان. درس‌هایی از تغییر سبب‌های خانوارهای اصفهان در دوران کرونا برای سیاستگذاری آینده. مجله دانشکده پزشکی اصفهان ۱۴۰۵؛ ۴۴ (۸۵۶): ۴۵۸-۴۶۳.

توصیف مسأله

پاندمی کووید-۱۹ بحران بهداشتی جهانی گسترده‌ای را موجب شد و اثرات عمیقی بر همه ابعاد زندگی اجتماعی و اقتصادی جوامع وارد کرد (۱). یکی از حوزه‌های مهم متأثر از بحران، «امنیت غذایی» بود که به معنای دسترسی پایدار همه افراد به غذای کافی، سالم و مغذی برای زندگی فعال و سالم است. محدودیت‌های گسترده قرنطینه، اختلال در زنجیره‌های تامین ملی و جهانی، رکود اقتصادی و کاهش درآمد خانوارها، همراه با افزایش نااطمینانی و اضطراب اجتماعی و اختلال در الگوهای تغذیه‌ای سالم را موجب می‌شود (۲، ۳).

این تهدید در کشورهای در حال توسعه مانند ایران، با توجه به

ساختارهای اقتصادی و آسیب‌پذیری‌های گوناگون، ابعادی مهمی را در بر می‌گیرد. به‌طوری‌که نوسانات قیمت مواد غذایی، به‌ویژه منابع پروتئینی حیوانی که اغلب با افزایش قیمت مواجهند در فضای فشار تورمی عمومی، قدرت خرید بخش قابل توجهی از جامعه را کاهش داده است. از سوی دیگر، قرنطینه‌های طولانی مدت و ترس از ابتلا به بیماری، دسترسی فیزیکی به بازارها را محدود کرده، موجب تغییرات ناخواسته در سبک زندگی، اولویت‌های خرید و حتی باورهای غذایی افراد شده است (۴-۶).

در چنین فضایی، بررسی و تحلیل تغییرات ایجادشده در سبب غذایی خانوارها ضرورتی مهم است. کاهش مصرف گروه‌های غذایی

۱- گروه اپیدمیولوژی و آمار زیستی، دانشکده‌ی بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران

۲- مرکز تحقیقات تغذیه و امنیت غذایی، گروه آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران

نویسنده‌ی مسؤل: صاحب‌جان ترکیان: مرکز تحقیقات تغذیه و امنیت غذایی، گروه آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران

Email: sahebiantorkian@gmail.com

گرفتن مبنای نظری «سیاست‌گذاری مبتنی بر شواهد» و برگزاری پنل متخصصان، گزینه‌های سیاستی ممکن استخراج و پیشنهاد شدند. هر گزینه به گونه‌ای در فرایند انتخاب قرار گرفت که مستقیماً به یکی از ریشه‌های مسئله شناسایی شده در مرحله قبل پاسخ دهد و دربرگیرنده اقدامات حمایتی فوری تا راهبردهای بلندمدت توانمندسازی و اصلاح ساختاری باشد. پس از طراحی اولیه، هر گزینه در معرض دو تحلیل فنی-اجرایی و تحلیل ذینفعان قرار گرفت. در تحلیل فنی، الزامات اجرایی، موانع پیش‌رو، و مزایا و معایب محتمل هر اقدام به بحث گذاشته شد. در تحلیل ذینفعان، گروه‌های اصلی متأثر و دارای نقش، موضوع احتمالی، چالش‌های خاص آنان و اقدامات لازم برای همراه‌سازی آنها مورد توجه قرار گرفت.

در نهایت، با تجمیع تحلیل‌ها و با در نظر گرفتن معیارهایی چون فوریت تأثیر، امکان‌پذیری اجرا در شرایط موجود، پوشش جمعیتی و توجیه اقتصادی، گزینه‌ها اولویت‌بندی شدند. اولویت‌بندی به‌صورت راهبرد مرحله‌ای که اقدامات کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت را به تفکیک مد نظر قرار دهد ارائه شد. در خروجی نهایی، گزینه‌های سیاستی با ذکر ملاحظات اجرایی و اولویت‌بندی تحلیلی برای پاسخ به چالش‌های حوزه امنیت غذایی و سلامت عمومی به سیاست‌گذاران پیشنهاد شد.

یافته‌ها

گزینه‌های سیاستی و تحلیل مربوط، در جداول ۱ و ۲ ارائه شده است.

خاص، به ویژه مواد غذایی با تراکم بالای ریزمغذی‌ها، تهدیدی برای سلامت عمومی است (۷). در صورت تداوم این تغییرات بین گروه‌های مختلف درآمدی و اجتماعی، بی‌عدالتی در حوزه سلامت بیشتر شده و بار بیماری‌های مرتبط با سوء‌تغذیه افزایش می‌یابد. این مسئله، به‌ویژه برای جمعیت‌های آسیب‌پذیر مانند کودکان، زنان باردار و سالمندان از اهمیت بیشتری برخوردار است. از این رو، درک الگوهای تغییر مصرف در دوران بحران، برای طراحی مداخلات هدفمند، تخصیص بهینه منابع محدود و تقویت شبکه‌های ایمنی اجتماعی برای حفظ سلامت و تاب‌آوری غذایی جامعه لازم است. این خلاصه سیاستی با استناد به شواهد تجربی، برای تحلیل و تبیین راهبردهای عملیاتی در این زمینه نگارش شد.

روش اجرا

تدوین خلاصه سیاستی با هدف استخراج توصیه‌های عملیاتی برای سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیرندگان از مطالعه‌ای مقطعی با عنوان تغییر الگوی مصرف گوشت قرمز و سفید در ساکنان استان اصفهان در دوران قرنطینه ناشی از ویروس کووید-۱۹ بود (۶). فرایند تدوین راهکارهای سیاستی با مطالعه و تحلیل یافته‌های گزارش آغاز شد، به‌طوری که ابتدا مسائل اصلی و عوامل موثر در تغییر الگوی مصرف گوشت در دوران پاندمی با تأکید بر شناسایی عوامل ساختاری و اقتصادی مؤثر بر امنیت غذایی استخراج گردید. سپس، با در نظر

جدول ۱. تحلیل گزینه‌های سیاستی برای تقویت امنیت غذایی و تاب‌آوری غذایی در بحران‌ها

اثرات منفی	اثرات مثبت	موانع اجرایی	الزامات اجرایی	گزینه‌ی سیاستی
• احتمال وابستگی دائمی خانوارهای هدف به یارانه	• تامین سریع ریزمغذی‌های ضروری برای گروه‌های آسیب‌پذیر	• شناسایی دقیق و به‌روز خانوارهای واجد شرایط	• تعریف شاخص‌های شفاف برای هدف‌گیری خانوارها (مثلاً بر اساس پرونده الکترونیک سلامت)	هدفمندسازی برنامه‌های حمایت غذایی غیرنقدی (مانند سبد غذایی یا بن پروتئین)
• فشار مالی بر دولت	• کاهش فشار هزینه غذا بر سبد خانوارهای کم‌درآمد	• سیستم توزیع کارآمد و جلوگیری از هدر رفت منابع	• ایجاد یا تقویت سامانه یکپارچه توزیع یارانه (نقدی یا غیرنقدی)	
• امکان ایجاد بازار سیاه یا فروش بن	• شفافیت نسبی در توزیع کمک	• کاهش ارزش واقعی یارانه به‌خاطر تورم	• تخصیص بودجه ثابت	
• زمان‌بر بودن دریافت نتیجه	• توانمندسازی خانوارها و افزایش دانش تغذیه‌ای	• مقاومت در برابر تغییر عادات غذایی	• طراحی پوشش‌های آموزشی رسانه‌ای خلاق و مبتنی بر فرهنگ محلی	اجرای پوشش آموزش و ترویج تغذیه جایگزین و مقرون‌به‌صرفه
• عدم پاسخ سریع به نیازهای زمان بحران	• کاهش هزینه‌های سلامت در بلندمدت	• دسترسی نابرابر به رسانه‌ها و فضای مجازی برای آموزش	• آموزش و بسیج نیروهای بهداشتی و مراقبان سلامت محلی	
• هزینه آموزش و ترویج گسترده	• تغییر رفتار جهت الگوی غذایی سالم‌تر و مقرون‌به‌صرفه‌تر	• نبود پیام‌رسانی یکسان و علمی	• تولید محتوای آموزشی ساده و کاربردی (مثل کتابچه دستورپخت‌های مقرون‌به‌صرفه و مغذی)	

جدول ۱. تحلیل گزینه‌های سیاستی برای تقویت امنیت غذایی و تاب‌آوری غذایی در بحران‌ها (ادامه)

اثرات منفی	اثرات مثبت	موانع اجرایی	الزامات اجرایی	گزینه‌ی سیاستی
کاهش درآمد تولیدکنندگان گوشت قرمز در کوتاه‌مدت و نیاز به نظارت دقیق بر کیفیت و ایمنی محصولات	افزایش دسترسی به منابع پروتئینی با قیمت پایین‌تر و تنوع بخشیدن به سبد غذایی و افزایش امنیت غذایی	مقاومت تولیدکنندگان محصولات سستی زیرساخت‌های ناکافی برای تولید، فرآوری و توزیع برخی اقلام	تحقیقات بازار و شناسایی جایگزین‌های قابل قبول از نظر فرهنگی و اقتصادی	تنوع بخشی و حمایت از زنجیره تولید پروتئین‌های جایگزین (حیوانی و گیاهی)
امکان مقابله با ترجیحات فرهنگی مصرف برخی اقلام	حمایت از تولیدات داخلی و ایجاد اشتغال در زنجیره جدید	فرهنگ مصرف پایین برخی از پروتئین‌های گیاهی یا جایگزین	تغییر یا توسعه خط تولید اطلاع‌رسانی برای مزایای این جایگزین‌ها	
احتمال عدم حل کامل مسائل مرتبط با قدرت خرید، در صورت تمرکز بر عرضه	ثبات قیمت و دسترسی فیزیکی به مواد غذایی اصلی	نیاز به اطلاعات به‌روز از بازار	تقویت سیستم پایش و پیش‌بینی بازار محصولات اصلی	تقویت نظام پایش، ذخیره‌سازی و تنظیم بازار محصولات پروتئینی اصلی
احتمال فساد و مداخله سود بادآورده در فرآیند تنظیم بازار	کاهش نااطمینانی برای تولیدکننده و مصرف‌کننده	احتمال اختلال بیشتر در بازار بر اثر مداخلات نادرست	بازار (مانند خرید تضمینی، ذخیره‌سازی، آزادسازی ذخایر)	
احتمال آسیب به تولیدکننده کوچک	امکان مدیریت بهتر ذخایر راهبردی در بحران	هزینه‌های عملیاتی و لجستیکی بالا برای مداخله موثر	همه‌انگهی بین‌دستگاهی کارآمد (بین وزارتخانه‌های جهاد کشاورزی، صنعت، بهداشت و بازرگانی)	

جدول ۲. تحلیل ذی‌نفعان و اجرای گزینه‌های سیاستی برای تقویت امنیت غذایی و تاب‌آوری غذایی در بحران‌ها

تسهیل‌کننده‌ها	محدوده زمانی	چالش‌های ذی‌نفعان	موضع احتمالی	ذی‌نفعان کلیدی	گزینه‌ی سیاستی
استفاده از داده‌های پرونده الکترونیک سلامت و یارانه نقدی موجود برای شناسایی گروه هدف مشارکت سازمان‌های مردم‌نهاد	کوتاه‌مدت (۳-۶ ماه): طراحی و آغاز اجرای پایلوت	دولت: چالش لجستیک توزیع و جلوگیری از فساد	دولت: حامی، مانع‌گرا	دولت (وزارت رفاه، وزارت بهداشت)	هدف‌مندی برنامه‌های حمایت غذایی غیرنقدی (مانند سبد غذایی یا بن پروتئین)
مشارکت سازمان‌های مردم‌نهاد مورد اعتماد در توزیع و نظارت استان‌های آسیب‌پذیر	میان‌مدت (۱-۲ سال): تحت پوشش قرار دادن همه گروه‌های هدف در استان‌های آسیب‌پذیر	آگاهی از حق خود یا عدم دسترسی فیزیکی	حامی	سازمان‌های مردم‌نهاد	توزیع کنندگان و فروشگاه‌های زنجیره‌ای
استفاده از چهره‌های محبوب و معتمد محلی برای انتقال پیام	میان‌مدت تا بلندمدت (۲-۵ سال): نیازمند استمرار و تکرار پیام	مردم: سردرگمی با اطلاعات متناقض، بی‌اعتمادی، کارکنان بهداشتی: حجم کاری بیشتر	پزشکی: حامی اصلی مردم: بی‌طرف تا حامی (مرتبط با کیفیت آموزش)	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	اجرای پوشش آموزش و ترویج تغذیه جایگزین و مقرون‌به‌صرفه
همکاری با سرآشپزهای با تجربه برای معرفی دستورپخت‌های جذاب با مواد جایگزین	میان‌مدت (۲-۴ سال): شامل تحقیق و توسعه تا تجاری‌سازی و ترویج	تولیدکنندگان قدیمی گوشت: احساس تهدید و از دست دادن بازار	صنایع غذایی ناسالم: احتمال مقاومت	وزارت جهاد کشاورزی	تنوع بخشی و حمایت از زنجیره‌ی تولید پروتئین‌های جایگزین (حیوانی و گیاهی)
شفاف‌سازی کامل داده‌های بازار و تصمیمات	مستمر و بحرانی: لزوم پایش دائمی و اجرای سریع مداخلات در زمان بحران	کشاورزان و تولیدکنندگان جدید: ریسک سرمایه‌گذاری و نبود بازار مطمئن	کشاورزان کم‌بضاعت: حامی مخالف تا بی‌طرف	کشاورزان	تولیدکنندگان مواد غذایی
تشکیل شورای عالی تنظیم بازار با حضور ذی‌نفعان واقعی		مصرف‌کنندگان: مقاومت در برابر تغییر ذائقه	وزارت صنعت، معدن و تجارت (ذخیره‌سازی و تنظیم): حامی عموم مردم: حامی در صورت کاهش نوسانات	وزارت صنعت، معدن و تجارت (سازمان حمایت مصرف‌کننده و تولیدکننده)	تقویت نظام پایش، ذخیره‌سازی و تنظیم بازار محصولات پروتئینی اصلی
		کشاورزان: نگرانی از خرید ناعادلانه	تجار بزرگ: احتمال مخالفت	وزارت جهاد کشاورزی	

بحث

طبق یافته‌های سند، گزینه‌های پیشنهادی برای بهینه‌سازی الگوی مصرف گوشت قرمز و سفید در دوران قرنطینه ناشی از ویروس کرونا عبارت بودند از: «هدفمندسازی برنامه‌های حمایت غذایی غیرنقدی مانند سبد غذایی یا بن پروتئین»، «اجرای پوش آموزش و ترویج تغذیه جایگزین و مقرون‌به‌صرفه»، «تنوع‌بخشی و حمایت از زنجیره تولید پروتئین‌های جایگزین (حیوانی و گیاهی)» و «تقویت نظام پایش، ذخیره‌سازی و تنظیم بازار محصولات پروتئینی اصلی». در این زمینه، موانع مرتبط با مسأله و چالش الگوی تغذیه در دوران قرنطینه، با فقدان هماهنگی بین‌بخشی، ضعف در هماهنگی سیستم‌های اطلاعاتی، و مقاومت در برابر تغییر الگوهای ثابت اقتصادی و فرهنگی ارتباط دارند. با توجه به راهکارهای ارائه شده در پاسخ به مسأله پژوهش، در ادامه هر یک از گزینه‌های پیشنهادی در جدول ۱ تبیین شدند:

هدفمندسازی برنامه‌های حمایت غذایی غیرنقدی (مانند سبد

غذایی یا بن پروتئین)؛ راهکار حمایتی است که بایستی برنامه‌ریزی هدفمندی برای شناسایی درست نیازمندان و ایجاد سیستم توزیع کارآمد در مواجهه با بحران، انجام داد. پرونده‌های الکترونیک سلامت یا یارانه نقدی موجود، در این زمینه مفید هستند، اما به‌روزرسانی مداوم و به‌کارگیری داده‌های اقتصادی-اجتماعی مختلف برای پیشگیری از خطا را می‌طلبند. علاوه بر این، توزیع فیزیکی سبد کالا یا بن در سطح ملی، هزینه‌های لجستیکی و نظارتی قابل توجهی دارد و همواره در معرض خطر فساد اداری و شکل‌گیری بازار ثانویه برای بن‌هاست. کارآمدی این راهکار به مشارکت نهادهای نظارتی غیردولتی نیاز دارد.

اجرای پوش آموزش و ترویج تغذیه جایگزین و

مقرون‌به‌صرفه؛ با عادت‌های غذایی قبلی و ترجیحات فرهنگی مرتبط هستند. طراحی پوش‌های آموزشی، مؤثر تر از انتشار پیام‌های کلی است و مستلزم شناسایی موانع شناختی، اقتصادی و اجتماعی در پذیرش الگوهای جدید است. معرفی منابع پروتئینی جایگزین مانند حبوبات خاص، پروتئین‌های گیاهی جدید، یا گوشت پرندگان کمترمتداول، بدون ایجاد زنجیره‌ی تأمین مقرون‌به‌صرفه (از مزرعه تا سفره) و مورد ذائقه مردم موفق نمی‌شود. مقاومت واسطه‌گران تولیدکننده محصولات سنتی نیز، مانع سیاسی مهمی است که در برنامه ریزی‌ها بایستی در نظر گرفته شود.

تقویت نظام پایش، ذخیره‌سازی و تنظیم بازار محصولات

پروتئینی اصلی و تولید پروتئین‌های جایگزین؛ راهبردهای مهمی برای ثبات‌بخشی به نظر می‌رسند ولی عملاً با محدودیت اطلاعاتی و تأخیر در تصمیم‌گیری مواجه هستند. نظام پایش قیمت و موجودی

اغلب واکنشی و کند است. مداخلات دولت در بازار، مانند خرید تضمینی یا آزادسازی ذخایر در صورت نادرست بودن زمان‌بندی یا مقدار، موجب تشدید نوسانات و ایجاد رانت می‌شوند. این گزینه به ساختاری مستقل نیاز دارد تا بتواند با داده‌های واقعی و مدل‌های پیش‌بینی مرتبط تصمیم‌گیری و اقدام نماید.

همه گزینه‌های سیاستی بررسی شده در نهایت با محدودیت منابع مالی دولت مواجه هستند. در شرایط رکود تورمی، تخصیص بودجه کلان به برنامه‌های حمایتی یا تنظیم بازار، می‌تواند با سایر اولویت‌ها مانند پرداخت یارانه نقدی عمومی یا حمایت از بخش صنعت در رقابت قرار گیرد. بنابراین، بر اساس هزینه-فایده اقدامات، می‌توان تصمیمات کارآمدتری گرفت. با این وجود در نظر گرفتن فوریت نیاز گروه‌های آسیب‌پذیر، امکان‌سنجی اجرا، و اثرات بلندمدت راهبردها، اولویت‌بندی اقدامات به این صورت پیشنهاد می‌شود:

شروع اقدامات با هدفمندسازی برنامه‌های حمایت غذایی غیرنقدی پیشنهاد می‌شود که در کوتاه‌مدت بین ۶ تا ۱۲ ماه قلیل اجراست. به این صورت که برنامه‌ی توزیع بن پروتئین یا سبد غذایی هدفمند در یک یا دو استان با فرایند توزیع شفاف مثلاً از طریق کارت‌های هوشمند در فروشگاه‌های مشخص اجرا شود. این اقدام می‌تواند نسبت به تضعیف وضعیت تغذیه‌ای گروه‌های آسیب‌پذیر پیشگیرانه باشد. همزمان تقویت سامانه پایش امنیت غذایی در سطح استان‌ها برای شناسایی به‌موقع کانون‌های بحران و تغییرات الگوی مصرف لازم است و بایستی به گونه‌ای طراحی شود که بتواند داده‌های هشدار اولیه را برای سایر اولویت‌ها فراهم کند.

اجرای پوش آموزش و ترویج تغذیه جایگزین و مقرون‌به‌صرفه با معرفی منابع پروتئینی مقرون‌به‌صرفه و دستوری‌های کاربردی در میان‌مدت و ۱ تا ۳ سال قابل اجرا است. اجرای پوش آموزشی، در بافت محلی و ارتباط با چهره‌های مورد اعتماد تسهیل می‌شود. به موازات، اعطای مشوق‌های مالی و فنی به کشاورزان و واحدهای تولیدی خرد و متوسط، برای کشت، فرآوری و عرضه پروتئین‌های جایگزین دارای مزیت نسبی مانند عدس، نخود، لوبیای محلی، یا پرورش مرغ محلی توصیه می‌شود. هماهنگی و همزمانی این اقدام با پوش آموزشی، تقاضا را افزایش می‌دهد.

تقویت نظام پایش و تنظیم بازار محصولات پروتئینی با ایجاد شورای عالی ثبات بازار محصولات غذایی اصلی با اختیارات فرابخشی، مسئولیت پاسخگویی، و دسترسی به داده‌های مورد نیاز در بلندمدت قابل برنامه‌ریزی است. وظیفه‌ی اصلی این شورا، نظارت، پیش‌بینی بحران و پیشنهاد مداخلات محدود و زمان‌بندی‌شده به دولت است و همزمان سرمایه‌گذاری بیشتر روی محصولات پروتئینی اصلی و توسعه‌ی زیرساخت‌های نگهداری مجهز و پیشرفته توصیه می‌شود.

سه محور در تعامل با یکدیگر می‌توانند تاب‌آوری غذایی جامعه را در برابر بحران‌های کنونی و آینده به طور معناداری افزایش دهند.

تشکر و قدردانی

این مقاله منتج از طرح تحقیقاتی با شماره‌ی ۱۴۰۰۳۴۰ می‌باشد که در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان به تصویب رسیده و با حمایت مالی معاونت تحقیقات و فناوری این دانشگاه به انجام رسیده است. بدین‌وسیله از زحمات این معاونت و همچنین معاونت بهداشت دانشگاه علوم پزشکی اصفهان تقدیر و تشکر می‌شود.

نتیجه‌گیری

به سیاستگذاران حوزه‌ی سلامت در نقش متولیان سلامت با نقشی که در عرصه‌ی سیاست‌گذاری کلان اقتصادی و غذایی دارند توصیه می‌شود با توجه به اینکه هزینه‌ی پیشگیری از سوءتغذیه در بحران، به مراتب کمتر از هزینه‌ی درمان بیماری‌های ناشی از آن در آینده است، رویکرد چندجانبه اتخاذ کنند. رویکرد چندجانبه پیشنهادی، شامل اقدام حمایتی مستقیم برای گروه‌های در معرض خطر دارای اولویت، توانمندسازی جامعه از طریق آموزش و تنوع بخشیدن به انتخاب‌ها، و در نهایت اصلاح نهادی برای ایجاد ثبات در سیستم غذایی است. این

References

1. Mohammadnia M. COVID-19, Health Security and Global Health Diplomacy [in Persian]. *Majles va Radahad* 1402; 30(113): 139-74.
2. Amani F, Irankhah S, Attar Mokreki P. The Impact of the COVID-19 Pandemic on Individual Food Security. 3rd International Congress on the Rights to Health, the Right to Nutrition and Food Security, 13-14 May, Gilan, Rasht; 2025. [in Persian]
3. Anoushirvani A, Alibeik N, Rahimian N. The Role of Nutrition in COVID-19 Pandemic: A Review [in Persian]. *RJMS* 2023; 30(3): 141-56.
4. Taheri E. Investigating the consequences of the coronavirus on the Iranian and global economy [in Persian]. *Transcendental Governance* 2020; 1(2): 171-81.
5. Taherpour J, Mirzaei H, Soheili-Ahmadi H, Rajabi F. Investigating the effect of the coronavirus outbreak on the total output of the Iranian economy [in Persian]. *Economic Modeling Research* 2021, 12(44): 143-90.
6. Khoshkchali A, Torkian S, Ahmadi H, Manochehri MJ. Change of the Pattern of Red and White Meat Consumption among Households during the COVID-19 Lockdown in Isfahan Province, Iran, in 2021: A Cross-Sectional Study [in Persian]. *J Health Syst Res* 2026; 21(4): 437-44.
7. Akbari M, Naghib S. Food insecurity as a structural threat to the health of vulnerable populations: a review of nutritional dimensions [in Persian]. *Health Law Journal* 2025; 3: e9.

Lessons from the Changing Food Basket of Isfahan Households During the Corona Period for Future Policymaking

Hamzeh Ahmadi¹, Sahebjan Torkian²

Policy Brief

Executive Summary

The COVID-19 pandemic was a difficult test for the resilience of social systems and food security worldwide. The crisis affected household food consumption patterns by imposing economic stresses such as falling incomes and rising prices, and social changes such as quarantine restrictions. A cross-sectional study conducted in Isfahan province showed that different socio-economic groups were differently vulnerable to the stresses. In this way, the reduction in the consumption of essential sources of animal protein such as red and white meat was not evenly distributed across the population, and households with less educated heads and large households were more exposed to such a reduction. Increased risk of malnutrition, weakened immune systems, and increased burden of diseases on the health system were also reported as consequences of food insecurity.

In this context, this policy brief proposed four operational strategies to strengthen food resilience, including “targeting non-cash food support programs such as food baskets or protein vouchers”, “implementing an education campaign and promoting affordable alternative nutrition”, “diversifying and supporting the production chain of alternative proteins”, and “strengthening the system for monitoring, stockpiling and regulating the market of major protein products.”

Based on the analysis and prioritization of each strategy, the first and most urgent priority was focused on implementing targeted food support pilots, the next strategic priority was on combining education with the development of alternative supply, and the final priority was on organizational reform for smart market management. In this context, a change in the behavioral approach of health and social security policymakers is necessary, considering that investing in food security and social vaccination against crises is beneficial for public health. In particular, coordinated and evidence-based action in this area can prevent high medical costs in the future and lead to the realization of health equity

Keywords: Food Security, Nutrition, Resilience, COVID-19, Policy brief

Citation: Ahmadi H, Torkian S. **Lessons from the Changing Food Basket of Isfahan Households During the Corona Period for Future Policymaking.** J Isfahan Med Sch 2026; 44(856): 458- 63.

1- Department of Epidemiology and Biostatistics, School of Public Health, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran
2- Nutrition and Food Security Research Center, Department of Health Education and Health Promotion, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran

Corresponding Author: Sahebjan Torkian, Nutrition and Food Security Research Center, Department of Health Education and Health Promotion, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran; Email: sahebiantorkian@gmail.com